Utlåtande EkUU 9/2021 rd– RP 39/2021 rd

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär begränsning av rörelsefriheten och nära kontakter

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär begränsning av rörelsefriheten och nära kontakter (RP 39/2021 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- regeringsråd Arno Liukko, statsrådets kansli
- lagstiftningsråd Maaret Suomi, statsrådets kansli
- specialsakkunnig Anne Arvonen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Kirsi Kaikko, social- och hälsovårdsministeriet
- projektchef Anna Katz, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- överläkare, linjedirektör, infektionssjukdomar Asko Järvinen, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- näringsdirektör Marja-Leena Rinkineva, Helsingfors stad
- verkställande direktör Jari Latvanen, Stockmann Oyj Abp
- intressebevakningsdirektör Simo Hiilamo, Finsk Handel rf
- direktör Johanna Sipola, Centralhandelskammaren
- expert Karoliina Katila, Företagarna i Finland rf
- professor Petri Kuoppamäki.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Statsrådets lägescentral
- finansministeriet
- Statskontoret
- Konkurrens- och konsumentverket
- Esbo stad
- S:t Karins stad
- Reso stad
- Vanda stad

- Muoti- ja urheilukauppa ry
- Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- Telia Finland Oyj
- direktör Elina Pylkkänen, Löntagarnas forskningsinstitut
- Finlands näringsliv rf
- Kiinteistönvälitysalan Keskusliitto ry
- Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- Turism- och Restaurangförbundet rf
- Servicefacket PAM rf
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Suomen Hiusyrittäjät ry
- Resebranschens förbund i Finland rf
- Tapahtumateollisuus ry.

Inget yttrande av
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- professor Roope Uusitalo.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens huvudsakliga innehåll. I propositionen föreslås bestämmelser om temporär begränsning av rörelsefriheten för att skydda befolkningen mot spridningen av covid-19-epidemin. Personers rätt att röra sig och vistas någon annanstans än i bostaden i sin hemkommun eller i någon annan därmed jämförbar bostad begränsas i ett område som omfattas av lagens tillämpningsområde, om det är nödvändigt för att förhindra spridningen av en pandemi som till sina verkningar kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

I propositionen föreslås dessutom bestämmelser om en skyldighet att i områden för vilka det har föreskrivits begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar använda mun- eller andningsskydd som täcker mun och näsa inomhus och i trafikmedel där det finns andra än personer som hör till samma hushåll.

Propositionen har lämnats under undantagsförhållanden med stöd av 23 § i grundlagen.

Syften. Syftet med den föreslagna regleringen är att förhindra att viruset sprids i samhället, att trygga hälso- och sjukvårdens bärkraft och att skydda människor, i synnerhet riskgrupper, samtidigt som de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna respekteras. Syftet med undantagen från begränsningarna av rörelsefriheten är att minska de sociala, ekonomiska och samhälleliga olägenheter som begränsningarna medför. Kraftfulla, rätt riktade men kortvariga åtgärder för att kväva epidemin är motiverade med tanke på marknadens funktion och samhällsekonomin på medellång och lång sikt. Utskottet stöder de mål som den nya regleringen syftar till.

Konsekvenser för näringsidkarna och marknadens funktion. Ekonomiutskottet har granskat de föreslagna bestämmelserna utifrån sitt eget fackområde. Fokus har legat på konsekvenserna för näringsidkarna, marknaden, konkurrensen och de offentliga finanserna.

Enligt den föreslagna lagstiftningen ska medborgarna få röra sig utanför sin omedelbara närområgivning, bland annat för att skaffa nödvändiga förnödenheter. Lagen anger vad som kan betraktas som sådana förnödenheter. Enligt utredning är det dock möjligt att i samband med anskaffning av nödvändiga förnödenheter köpa också sådana varor som inte uppfyller nödvändighetskriteriet, men som finns att tillgå i en sådan affär där nödvändiga förnödenheter säljs. Huruvida det är tillåtet att sälja och köpa en likadan eller rentav identisk produkt beror följaktligen på vilka andra produkter som tillhandahålls i samma affär. Det kan antas att de föreslagna begränsningarna styr konsumtionsefterfrågan till stora handelsenheter med ett brett sortiment av produkter. Ojämlikheten mellan aktörer som tillhandahåller samma produkter eller tjänster är enligt utskottet en fråga som man bör se allvarligt på. Internationellt sett har rätten att göra inköp under begränsningar i rörelsefriheten till exempel uteslutande kunnat gälla nödvändiga varor. Ersättningsbestämmelserna bör enligt utskottet åtminstone väga in att obalansen mellan olika aktörer till följd av begränsningarna måste kunna jämnas ut.

En betydande del av de föreslagna begränsningsåtgärderna bedöms särskilt beröra detaljhandeln inom specialhandeln och andra personliga tjänster samt i viss mån även persontrafiken. Men de konsekvenser som begränsningarna av rörelsefriheten har för affärsverksamhetens lönsamhet gäller i synnerhet de områden där begränsningarna träder i kraft. Permitteringar och ekonomiska problem kommer att öka i företag, sammanslutningar och kommuner som berörs av begränsningarna i rörelsefriheten. Konsekvenserna kommer sannolikt att visa sig även i andra områden.

Genom lagförslaget åläggs näringsidkarna inte direkt att stänga affärslokalerna för kunderna. Regleringen skiljer sig således formellt från den senaste tidens begränsningar i fråga om förplägnadsverksamhet (3 a § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet) och annan näringsverksamhet (58 g § i lagen om smittsamma sjukdomar), men inverkar i praktiken på ett sätt som motsvarar nedstängning, eftersom det är förbjudet att ta sig till butiker.

Bestämmelserna (3 § 2 mom. 2 och 3 punkten) gör det dock möjligt att anskaffa varor som är nödvändiga med tanke på det personliga livet och att avhämta eller avsända post och andra försändelser. Ekonomiutskottet föreslår att förvaltningsutskottet i sitt betänkande preciserar att avhämtning av på förhand avtalade försändelser eller köpeobjekt från en butik eller dess närhet liksom också andra överenskomna ärenden som kan skötas på ett hälsosäkert sätt — till exempel genom förhandsbokning — kan jämställas med de undantag som avses i 3 § 2 mom. 2 och 3 punkten i den föreslagna lagen.

Konsekvenser för de offentliga finanserna. De restriktioner som införs för att bromsa spridningen av viruset motiveras med epidemiologiska skäl. Fördelarna med begränsningarna gäller hela samhället, medan de åtföljande förlusterna direkt drabbar de individer och näringar som begränsningarna gäller. Det är därför motiverat att minska de ekonomiska konsekvenserna av begränsningsåtgärderna med offentliga medel, vilket innebär att rätten att använda gemensamma medel för stödsystem är betydligt mer omfattande än enbart de allmänna principerna för solidaritet, skyddsnät och omsorg om medborgarna. Det ligger också i samhällsintresset att förhindra en om-

fattande konkursvåg till följd av likviditetskrisen. Enligt ekonomiutskottet är det viktigt att beakta att när begränsningarna i rörelsefriheten eventuellt träder i kraft kommer företag, sammanslutningar och kommuner att ha bakom sig en epidemi som redan i mer än ett år har påverkat konsumtionen. De åtgärder för att begränsa rörelsefriheten och kontakterna som föreslås i propositionen kan enligt finansministeriets bedömning medföra ett avbrott på cirka 0,4 procentenheter i ökningen av bruttonationalprodukten.

Av denna anledning har ekonomiutskottet, med grundlagsutskottets medverkan, förutsatt att förluster som uppkommit till följd av att näringsverksamhet hindrats på grund av åtgärder vidtagna av den offentliga förvaltningen ska ersättas (EkUB 5/2020 rd – RP 25/2020 rd). Budgetekonomin har under den pågående pandemin använts både för direkta stöd och för att finansiera ersättningarna för olika kostnader. Under coronapandemin har statliga medel använts för att stödja företag men även den kommunala ekonomin och sjukvårdsdistrikten. Statens borgensansvar har ökats och olika refinansieringstransaktioner har gjorts. Utöver dessa belastas de offentliga finanserna också av de minskade skatteintäkterna i och med att den ekonomiska aktiviteten avtagit och av det ökade behovet av inkomstöverföringar som beviljas på sociala grunder.

De samlade samhälleliga konsekvenserna. Under våren har det framhävts att det är svårt att rikta åtgärderna för att begränsa spridningen av coronaviruset så att de negativa effekterna av åtgärderna kan undvikas helt och hållet.

Vid tidigare behandling av riksdagsärenden i syfte att bekämpa virusspridningen och kompensera för restriktionerna har ekonomiutskottet framhävt att man vid införandet av bestämmelser om restriktioner bör väga in beslutens samlade konsekvenser; balansen mellan nackdelarna och fördelarna med restriktionerna. De negativa konsekvenserna för de offentliga finanserna visar sig - med fördröjning men oundvikligen — i den offentliga förvaltningens möjligheter att uppfylla berättigade förväntningar och erbjuda medborgarna de tjänster som de behöver.

Under coronapandemin har utskottet upprepade gånger påpekat att kravet på träffsäkra och noggrant avgränsade åtgärder framhävs då de exceptionella förhållandena och därmed också restriktionerna drar ut på tiden.

Problempunkter i den föreslagna lagstiftningen. Trots att det står klart att de välkomna syftena med den föreslagna lagstiftningen och den befarade risken för plötslig och storskalig smittspridning talar för mer omfattande restriktioner, menar utskottet att den valda lösningen på många sätt är problematisk. Att bestämmelserna utgår från huvudregeln att det breda förbudet inskränks av ett stort antal undantag leder till att verksamheter tillåts eller förbjuds från fall till fall, vilket gör det svårt även för välinformerade medborgare att känna till gränserna för tillåten och förbjuden verksamhet. Problematiken kulminerar i de föreslagna sanktionsbestämmelserna. Det är delvis oklart på vilka sätt exempelvis en näringsidkare kan påvisa att han eller hon är ute i ärenden som beror på skötsel av arbetsuppgifter enligt 3 § 4 punkten.

Enligt specialmotiveringen måste exempelvis arbetstagare på byggplatser ta sig till byggplatsen för att utföra arbetsuppgifter. I ljuset av detta kan det vara svårt att motivera särbehandling av näringsverksamhet som normalt bedrivs i en affärslokal men som genom olika arrangemang kan bedrivas i kundernas hem (olika typer av hembesök).

Utskottet påpekar att även argumenten bakom restriktionerna till viss del står i konflikt med varandra. Det föreslås inte att begränsningarna av rörelsefriheten ska gälla nattetid, eftersom det med tanke på smittrisken inte har betydelse vid vilket klockslag evenemanget eller tillställningen ordnas. Ändå har förplägnadsrörelsers öppettider begränsats särskilt på den grunden att sociala kontakter kvälls- och nattetid uppgetts vara särskilt gynnsamma för spridningen av viruset (RP 32/2021 rd).

Sammanfattning och slutsatser. Ekonomiutskottet anser att det är viktigt att lagstiftningen och myndighetsbefogenheterna ger tillräckliga möjligheter att begränsa människornas sociala kontakter och rörelsefrihet när epidemiläget kräver det.

I propositionen prövar regeringen flera alternativa sätt att begränsa de sociala kontakterna. De föreslagna alternativen har dock inte förverkligats, eftersom det konstateras (s. 30—31 i RP) att ingen av dessa åtgärder kan sätta stopp för alla smittfall och att ingen åtgärd i sig är tillräcklig. Ekonomiutskottet anser att iakttagelsen är riktig men att slutsatsen delvis är bristfällig. Det är uppenbart att ingen enskild metod kan lösa problemet, men det är just därför som alla åtgärder som även bara delvis minskar spridningsrisken bör vidtas. Inledningsvis bör mindre stränga restriktioner införas. Tyngre restriktioner bör tillgripas först när de lättare restriktionerna har visat sig vara otillräckliga. Ekonomiutskottet påpekar att flera av de åtgärder som tas som exempel i propositionen skulle vara betydligt mindre skadliga för den ekonomiska aktiviteten och näringsverksamheten än de föreslagna bestämmelserna om begränsningar i rörelsefriheten.

Metodurvalet bör överhuvudtaget vara öppet för insyn redan vid beredningen och med tillhörande argument bli offentlig i ett så tidigt skede som möjligt. Detsamma gäller nyckeltalen för smittspridning och hälso- och sjukvårdskapacitet, eftersom införandet av varje åtgärd är kopplat till hur nyckeltalen utvecklar sig.

Utskottet ser det som uppenbart att en lagstiftning med brett förbud mot rörlighet och socialt umgänge kan vara ett effektivt sätt att hindra smittspridning. Men om det föreskrivs en lång rad undantag från förbudet på ett sätt som urvattnar den epidemiologiska grunden för förbudet, går den eftersträvade räckvidden förlorad och restriktionen förlorar en del av sin verkan.

Det finns också ett stort antal undantag där medborgarnas rättsliga ställning är oklar, bland annat på grund av att det kan visa sig svårt att bedöma om rörelsefriheten är berättigad eller inte. Ekonomiutskottet uttrycker sin oro över vilka förutsättningar tillsynsmyndigheterna har att bedöma förhållandena mellan personer som påträffas utanför sitt hem eller i vilket syfte personerna är ute överhuvudtaget. Problemet gäller i synnerhet sanktionseffekterna av myndigheternas bedömning (6 § i lagförslaget).

Utskottet ser det som nödvändigt att det samtidigt som restriktioner införs också finns en vision för hur samhället ska öppnas upp igen. Likaså är det nödvändigt att statsrådet till den del lagstiftningen de facto medför hinder för näringsverksamhet snabbt bereder lagstiftning om ersättningar för detta (***förslag till uttalande***). Dessutom menar utskottet att statsrådet bör bedöma behovet av temporära lagstiftningsändringar liknande dem som infördes våren 2020 i syfte att företagen ska kunna anpassa sig och att skadorna ska kunna minimeras så långt det går.

Den valda lösningen innebär att statsrådet genom lag bemyndigas att genom förordning precisera genomförandet av begränsningarna. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att förvaltningsutskottet i sitt betänkande på ett sätt som förpliktar statsrådet klarlägger vilka argument med anknytande målvariabler som ska föreligga för ett beslut om begränsningar. Utskottet framhåller att det i samband med att statsrådet utfärdar förordning med stöd av den föreslagna lagen är viktigt att öppet gå ut med budskapet om vilka nyckeltal med anknytande realiserade och prognostiserade värden som ligger till grund för att statsrådet har ansett det vara nödvändigt att utfärda förordningen.

Utskottet betonar att de ekonomiska skadorna dock blir allra störst om viruset sprider sig i stor skala. I det aktuella epidemiläget behövs det därför lagstiftning som möjliggör effektiva restriktioner.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan,

att förvaltningsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande ***(Utskottets förslag till uttalanden)***.

Utskottets förslag till uttalanden

Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder och skyndsamt lämnar riksdagen förslag till lagstiftning om skäliga ersättningar till näringsidkare som lidit förlust till följd av begränsningarna i rörelsefriheten.

Utlåtande EkUU 9/2021 rd

Helsingfors 31.3.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Sakari Puisto saf
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Taee sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Kai Mykkänen saml
ersättare Ville Vähämäki saf.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Avvikande mening 1

Motivering

Restriktionerna måste fokuseras bättre

Den föreslagna begränsningen av näringsfriheten är bristfälligt motiverad. Tillämpningsområdena för begränsningarna i rörelsefriheten har inte motiverats och regeringen har inte ens strävat efter att rikta in dem så att de epidemiologiskt sett mest problematiska frågorna och grupperna skulle begränsas mer än andra.

Om man till exempel vill förhindra sammankomster och fester som omfattas av hemfriden eller trosfriden och därför vill begränsa människors fria rörlighet under alla tider på dygnet, är metoderna överdimensionerade. Det är överdrivet att begränsa livet för en stor majoritet bara på grund av en liten minoritets oansvariga beteende. Således bör man sträva efter att få till stånd epidemiologiska effekter i första hand genom andra åtgärder och genom att fokusera begränsningarna i rörelsefriheten. Likaså bör man i begränsningarna av rätten att röra sig utomhus betona senare kvällstid och nattetid, eftersom riskerna är mindre när människorna uträttar ärenden på dagen.

Sannfinländarna förstår att det på grund av likställighetsprincipen är svårt att genomföra riktade begränsningar. Vi påpekar också att hälften av smittfallen i huvudstadsregionen har påträffats hos personer med främmande språk som modersmål, och i Vanda har antalet smittfall kunnat minskas genom en massiv informationskampanj bland befolkningen med främmande språk som modersmål. Kampanjen genomfördes vid religiösa gruppers och andra invånargruppers egna tillställningar.

Om man vill minimera antalet offer i kampen mot epidemin är det viktigt att ärligt erkänna vilka sektorer och grupper av människor som hotas mest av epidemiläget, och sedan fokusera åtgärderna på dem. Detta skulle också ligga i dessa sektorers och gruppers eget intresse.

Näringsfriheten och konkurrensrätten måste respekteras

Propositionen stänger en stor del av specialhandeln, och endast affärer som matbutiker och apotek som anses vara nödvändiga ska få ha öppet.

Denna indelning är konstgjord, eftersom de stora butikerna i praktiken är varuhus. Det betyder att propositionen inte fyller sitt egentliga syfte, alltså att förbjuda uträttandet av icke-nödvändiga ärenden. Det förblir oklart varför uträttande av ärenden i cykelaffärer skulle vara epidemiologiskt farligare än att uträtta ärenden på sportavdelningen i en stor butik. Eller varför det anses vara mer nödvändigt att handla på Alko än att hämta glasögon hos optikern.

De föreslagna stängningsåtgärderna kan leda till att befolkningen i avsaknad av andra alternativ samlas i de stora butikerna, som då kan bli coronahärdar.

Utlåtande EkUU 9/2021 rd
Avvikande mening 1

Enligt framforskad kunskap har detaljhandeln uppenbarligen inte en epidemiologiskt betydelsefull roll. I och med att restauranger och andra mer problematiska ställen stängs är argumenten för en ytterligare skärpning av restriktionerna bristfälliga.

Företag vars verksamhet begränsas bör erbjudas alternativa sätt att bedriva affärsverksamhet i någon form. Propositionen bör kompletteras med förordningar som preciserar till exempel möjligheten till försäljning för avhämtning.

Genomför först de coronaåtgärder som blir mer fördelaktiga och begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna i mindre utsträckning

Alternativa metoder med lindrigare ekonomiska konsekvenser, såsom munskyddstvång inomhus och i kollektivtrafiken, samt i synnerhet gränssäkerheten måste genomföras före begränsningarna i rörelsefriheten. Med tanke på många företag motsvarar de konkreta följderna av begränsningarna i rörelsefriheten en nedstängning. Man måste också överväga att fokusera vaccineringen på problemområden innan man ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt en expertbedömning från Institutet för hälsa och välfärd kan en regional fokusering av vaccineringar få en effekt som motsvarar begränsningar i rörelsefriheten. Dessutom har den nationella expertgruppen för vaccinationsfrågor (Krar) rekommenderat införande av regional fokusering. Detta skulle vara mer rättvist och ekonomiskt än massiva begränsningsåtgärder.

Att gå ut med information är också en viktig coronaåtgärd med mindre nackdelar än begränsningar. Företagarna och medborgarna måste tydligt informeras om de problem som uppstått när hälso- och sjukvården belastas och om eventuella konsekvenser om situationen förvärras. Detta kommer sannolikt att öka acceptansen och efterlevnaden av restriktionerna.

Restriktionernas ekonomiska konsekvenser måste minimeras

Propositionen har betydande negativa ekonomiska konsekvenser också för de företag som genom försäljning för avhämtning och liknande försöker fortsätta med sin verksamhet även under restriktionstiden. Sannolikt kommer försäljningen att minska avsevärt. Grundlagen är tydlig i frågan – de förluster som orsakas av begränsningsåtgärderna ska ersättas i skälig utsträckning. Hittills har kostnadsstödssystemen endast ersatt en del av de fasta kostnaderna, och många företag har blivit helt utan stöd.

Om man genom bristfälliga motiveringar och lagstiftning som behandlar olika företag ojämlikt hindrar affärsverksamheten, ska också ersättningarna vara heltäckande. Detta innebär antingen att lönekostnader för arbetstagare måste ersättas under restriktionstiden eller att permitteringar måste underlättas temporärt.

För att göra politiken mer förutsägbar vore det bra att sikta på att gå ut med information om förutsättningarna och kriterierna för förlängningen av begränsningarna i ett tidigt skede. Den så kallade exitplanen kunde ange den planerade längden på restriktionerna och de gränsvärden för epidemiologiska nyckeltal som leder till att begränsningarna skärps eller lindras. Annars finns det risk för att företagen förbereder sig på det värsta, vilket visar sig som onödiga uppsägningar och nedläggningar av verksamheter.

Utlåtande EkUU 9/2021 rd
Avvikande mening 1

Brådska i beredningen syns i bristfälliga detaljer

Man måste ta hänsyn till hur den långvariga osäkerheten påverkar företagarnas och medborgarnas psykiska välbefinnande. Det är oskäligt lång tid att begränsningarna i rörelsefriheten ska gälla 21 dygn i sänder.

De anställda inom handeln har inte laglig rätt att hindra personer utan munskydd från att komma in i en affär eller att avlägsna personer från affären. Om munskyddstvång införs måste lagen kompletteras med bestämmelser som möjliggör detta. För att undvika missförstånd och rykten måste man framhäva att tvånget inte gäller utomhus.

Avvikande mening

Vi föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 31.3.2021

Veikko Vallin saf
Sakari Puisto saf
Ville Vähämäki saf

Avvikande mening 2

Motivering

Samlingspartiet delar de sakkunnigas åsikt om att epidemiläget är allvarligt i Finland. Nya restriktioner behövs för att förhindra att viruset sprids och för att trygga den specialiserade sjukvårdens bärkraft. Man kan med fog instämma i propositionens mål. Det är fråga om vilka de bästa och minst skadliga metoderna är för att uppnå målet och hur nödvändighetsprövningen har genomförts. Det är uppenbart att regeringen inte har använt alla de metoder mot smittspridning som gör mindre intrång i de grundläggande fri- och rättigheterna och vars samlade verkan skulle ha bromsat smittspridningen effektivt.

Samlingspartiet förutsätter att begränsningar i rörelsefriheten faktiskt kommer i sista hand. Innan man går in för sådana begränsningar måste man först använda alla lindrigare metoder. Till denna del erbjuder propositionen inte tillräckliga förutsättningar för bedömning av frågan. Där beskrivs bara i stora drag andra alternativ som i mindre grad ingriper i människors grundläggande fri- och rättigheter jämfört med den föreslagna regleringen. Vi har inte heller i utskottsbehandlingen fått tillgång till den behövliga informationen.

Det finns flera möjliga andra åtgärder. Skärpta gränskontroller, munskyddstvång, skärpta begränsningar av sammankomster, stängning av hyreslokaler, systematisk undersökning av byggarbetsplatser och mer effektivt riktade vaccineringar är exempel på åtgärder vars effekter borde ha redovisats av regeringen i form av konkreta beräkningar. Hur de samlade effekterna av flera alternativa åtgärder ter sig i jämförelse med den effekt som uppnås genom begränsningar i rörelsefriheten är väsentligt i bedömningen av propositionen. Regeringen måste lämna dessa uppgifter till förvaltningsutskottet innan propositionen godkänns, om syftet är att lagberedningen ska gå vidare.

Om det med andra metoder är möjligt att uppnå samma effekt, ska de tillämpas och begränsningarna i rörelsefriheten återtas. Om det däremot inte är möjligt att uppnå önskad effekt med andra metoder, ska begränsningarna i rörelsefriheten också i det fallet avgränsas tidsmässigt så att de uteslutande gäller kvälls- och nattetid. På detta sätt kan man ingripa i oönskat beteende med mindre ekonomiska och sociala skador.

Konsekvenser för ekonomin och företagen

Regeringen har inte i tillräcklig utsträckning utrett begränsningarnas samlade ekonomiska konsekvenser eller konsekvenserna för konkurrensneutraliteten och företagen. Trots den relativt långa beredningen har statsrådet inte heller vidtagit åtgärder för att minimera de ekonomiska och sociala skador som företagen orsakas, om begränsningar i rörelsefriheten införs.

Begränsningar i rörelsefriheten presenteras enligt en stram tidsplan, och det är inte säkert att begränsningarna införs. Osäkerheten försvårar i betydande grad företagens verksamhet. Om man beslutar att snabbt införa begränsningarna, kan företagen inte fullt ut anpassa ens de flexibla utgifterna i affärsverksamheten. Epidemin har nu pågått i ett år och företagens ekonomiska buffer-

tar har minskat betydligt, vilket ökar risken för omfattande akuta likviditetskriser. I samband med begränsningarna borde statsrådet ha föreslagit åtgärder med hjälp av vilka företagen kan anpassa sin verksamhet efter plötsliga restriktioner. Exempel på detta är påskyndat förfarande för permitteringar eller återinförande av lindrade betalningsarrangemang för skatter.

Affärsverksamhet som bedrivs på ett hälsosäkert sätt måste möjliggöras

Propositionen snedvrider konkurrenssituationen på ett oskäligt sätt till nackdel för specialhandeln. Enligt den föreslagna lagstiftningen ska medborgarna få röra sig utanför sin omedelbara närområgivning, bland annat för att skaffa nödvändiga förnödenheter. Lagen anger vad som kan betraktas som sådana förnödenheter. Enligt utredning är det dock möjligt att i samband med anskaffning av nödvändiga förnödenheter köpa också sådana varor som inte uppfyller nödvändighetskriteriet, men som finns att tillgå i en sådan affär där nödvändiga förnödenheter säljs. Huruvida det är tillåtet att sälja och köpa en likadan eller rentav identisk produkt beror följaktligen på vilka andra produkter som tillhandahålls i samma affär. Det kan antas att de föreslagna begränsningarna styr konsumtionsefterfrågan till stora handelsenheter med ett brett sortiment av produkter.

Regleringen är också inkonsekvent på det sättet att det i annan lagstiftning anses vara möjligt att på ett hälsosäkert sätt hämta mat som beställts på förhand utan risk för att smittspridningen tilltar. Restaurangbegränsningarna hindrar inte att mat som beställts på förhand avhämtas, och den föreslagna lagen om begränsningar i rörelsefriheten tillåter avhämtning av postförsändelser. Däremot tillåter de föreslagna bestämmelserna inte avhämtning av varor som på förhand beställts hos specialaffärer. Att försändelser från distansförsäljning koncentreras till verksamhetsställen för post kan rentav anses öka risken för närkontakter. Följaktligen bör det vara tillåtet att avhämta på förhand beställda försändelser från specialaffärer, förutsatt att hälsosäkerheten kan garanteras genom specialarrangemang.

Begränsningarna ska införas bara om det är absolut nödvändigt på grund av det aktuella epidemiläget.

Om propositionen går vidare måste kriterierna för införande av begränsningarna preciseras. I 2 § 3 mom. i den föreslagna lagen måste det ställas upp mer konkreta, till exempel numeriska, kriterier för incidens, smittoutveckling och prognos för det förestående behovet av sjukhus- och intensivvård. Det är viktigt att begränsningarna står i rätt proportion till situationen och införs i rätt tid. Den grundläggande lösningen för regleringen av begränsningar i rörelsefriheten måste fokuseras på mer exakta och bättre riktade begränsningar i stället för omfattande samhälleliga restriktioner.

Samlingspartiet betonar att propositionens nödvändighet bör granskas utifrån aktuell information. I propositionen är det fråga om ett sådant tillfälligt undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna enligt 23 § i grundlagen som inte kan godkännas i föregripande syfte eller för säkerhets skull, utan åtgärden måste verkligen vara nödvändig. Innan propositionen slutgiltigt godkänns måste riksdagen få färska och aktuella uppgifter om epidemiläget och en bedömning av hur det kommer att utvecklas under de följande veckorna, i synnerhet inom de sjukvårdsdistrikt som befinner sig i samhällsspridnings- eller accelerationsfasen. Om kravet på nödvändighet inte längre uppfylls, måste begränsningarna i rörelsefriheten återtas.

Utlåtande EkUU 9/2021 rd
Avvikande mening 2

Avvikande mening

Vi föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan och

att riksdagen godkänner fyra uttalanden ***(Den avvikande meningens förslag till uttalanden)***.

Den avvikande meningens förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder och snarast förelägger riksdagen lagstiftning om fullständiga ersättningar för oflexibla kostnader till näringsidkare som lidit skada av begränsningarna i rörelsefriheten.

2. Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder och snarast förelägger riksdagen lagstiftning som gör det möjligt att permittera arbetstagare med kortare varsel än vad den gällande lagstiftningen kräver.

3. Riksdagen förutsätter att det blir möjligt att hämta på förhand avtalade försändelser i affärer eller i dessas närhet och att det blir tillåtet att uträtta ärenden i specialaffärer med hjälp av ett system med förhandsbokning och med hänsyn till coronasäkerhetsaspekter.

4. Riksdagen förutsätter att statsrådet bereder och snarast förelägger riksdagen lagstiftning genom vilken betalningsarrangemangen i skatteförvaltningen lindras i syfte att trygga företagens fortsatta affärsverksamhet.

Helsingfors 31.3.2021

Pia Kauma saml
Kai Mykkänen saml
Juhana Vartiainen saml